

درس سیزدهم

دستاوردها، قلمرو

و مدت حکومت حضرت

اهداف:

- شناخت دستاوردها و گستره حکومت حضرت
- شناخت مدت دوران حکومت حضرت
- آشنائی با سیره شخصی و حکومتی حضرت

فوائد:

- آشنائی با چشم انداز درخشان عصر ظهور
- درک جذابیت برنامه‌های دوران ظهور
- عشق و شوق به فرا رسیدن زمان ظهور

مطالب آموزشی:

- کارکرد عدالت گستری حضرت
- کارکرد اخلاقی و تربیتی حضرت
- کارکرد اجتماعی و دینی حضرت
- کارکرد اقتصادی و علمی حضرت
- قلمرو و مدت حکومت حضرت

دستاوردهای حکومت

افراد و جمعیت‌ها پیش از آنکه به حکومت برسند و قدرت را به دست گیرند آرمانهایی را برای حکومت خود بیان می‌کنند و چه بسا برای رسیدن به آن اهداف، برنامه‌های خود را نیز اعلام کنند اما معمولاً پس از رسیدن به قدرت و گذشت زمان، در اهداف خود ناکام مانده و گاهی از آنچه گفته بودند عدول می‌کنند و یا به کلی آن ایده‌ها و اهداف مطرح شده را فراموش می‌کنند.

دست نیافتن به آرزوها و اهداف از پیش تعیین شده یا به جهت آن است که «هدف‌ها» واقعی و اصولی نبوده و یا آنکه برنامه‌های حکومت برای رسیدن به هدف‌ها، برنامه جامع و کاملی نبوده است و در بسیاری از موارد نیز سبب ناکامی، عدم لیاقت مجریان بوده است.

در حکومت امام مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) اهداف، هدفهایی است واقعی و اصیل که ریشه در عمق وجدانهای بشر دارد و همگان در آرزوی رسیدن به آن بوده‌اند و برنامه‌ها نیز بر اساس تعالیم قرآن و سنت اهل بیت (علیهم السلام) تنظیم گردیده و در تمامی بخش‌ها ضمانت اجرایی برای آنها وجود دارد؛ بنابراین دستاوردهای این انقلاب عظیم، بسیار چشمگیر و قابل توجه است و در یک جمله باید گفت دستاوردهای حکومت امام مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) پاسخگوی تمام نیازهای معنوی و مادی بشر است که خداوند متعال در وجود انسان به امانت نهاده است.

در اینجا با توجه به روایات برخی از این دستاوردها را بیان می‌کنیم:

۱. عدالت فراگیر

در روایات فراوان، مهمترین ره آورد قیام و انقلاب حضرت مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) پر شدن جهان از عدالت و دادگری شمرده شده است که در بخش اهداف حکومت درباره آن سخن گفتیم. اما در این بخش بر آن حقیقت یاد شده این واقعیت را می‌افزاییم که در حاکمیت قائم آل محمد (صلی الله علیه و آله وسلم) عدالت در همه سطوح جامعه به صورت یک جریان جاری در تمام مویرگهای اجتماع در می‌آید و هیچ نهاد و مجموعه کوچک یا بزرگی نمی‌ماند مگر اینکه عدالت در آن حاکم خواهد شد و روابط افراد با یکدیگر بر اساس آن پی ریزی خواهد شد. امام صادق (علیه السلام) در این باره فرمود:

«به خدا قسم، عدالت را در خانه‌های مردم خواهد برد آنچنان که سرما و گرما به درون خانه‌ها نفوذ می‌کند.»^۱ وقتی خانه که کوچکترین نهاد در جامعه است به کانون عدالت تبدیل می‌شود و روابط افراد خانواده با یکدیگر عادلانه می‌گردد حکایت از آن دارد که حکومت جهانی و عدل گستر مهدوی نه با ابزار زور و قانون بلکه بر اساس یک تربیت قرآنی که به عدالت و احسان فرمان می‌دهد^۲، افراد را پرورش می‌دهد و در فضایی این چنین همگان به

حکم وظیفه انسانی و الهی خود، حقوق دیگران را - گرچه از نظر رتبه و مقام، جایگاهی نداشته باشند - محترم می‌شمارند.

در جامعه موعود مهدوی، عدالت، یک جریان فرهنگی اصیل و با پشتوانه قرآنی و حکومتی است که تخلف از آن تنها توسط معدودی از افراد که خود محور و منفعت طلب بوده و به دور از تعالیم قرآن و اهل بیت (علیهم السلام) پرورش یافته اند، صورت می‌گیرد که حاکمیت عدالت پرور با آنها برخورد جدی می‌کند و اجازه رشد و نمو و ریشه دوانیدن به آنها نمی‌دهد و به ویژه از نفوذ آنها به سطوح حاکمیت جلوگیری می‌کند.

آری عدالتی چنین فراگیر و همگانی ره آورد حکومت مهدی منتظر (عجل الله تعالی فرجه الشریف) است و بدینسان عالی‌ترین هدف انقلاب امام مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) که پر کردن عالم از عدل و داد بوده است به شکل کامل تحقق خواهد یافت و ظلم و ستم و حق‌کشی در همه زوایای جامعه حتی در روابط اعضای خانواده با یکدیگر از بین خواهد رفت.

۲. رشد فکری و اخلاقی و ایمانی

در بخش قبل آمده که فراگیر شدن عدالت در جامعه به سبب تربیت صحیح افراد و رواج فرهنگ قرآن و عترت در جامعه است و در روایات ما به رشد فکری و اخلاقی و ایمانی مردم در حاکمیت امام مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) تصریح شده است.

امام باقر (علیه السلام) فرمود:

«وقتی قائم ما قیام کند دست (عنایت) خویش بر سر بندگان خدا نهد و به برکت آن عقل و خرد آنها به کمال رسد.»^۳

و همه خوبی‌ها و زیبایی‌ها به دنبال کمال عقل انسان، به دست می‌آید زیرا که عقل، پیامبر درونی انسان است که در صورت حاکم بودن آن بر کشور جسم و جان، اندیشه و عمل آدمی به سوی صلاح و درستی خواهد رفت و مسیر بندگی پروردگار و نیل به سعادت هموار خواهد شد.

از امام صادق (علیه السلام) سؤال شد که عقل چیست؟

فرمود:

«عقل آن [حقیقتی] است که به سبب آن خداوند عبادت می‌شود و به [راهنمایی] آن بهشت به دست می‌آید.»^۴ آری، در جامعه امروز می‌بینیم که در جامعه بدون امام، شهوات بر عقل، غلبه دارد و نفس سرکش، یگانه فرمانروای افراد و گروه‌ها و احزاب است و پیامد این وضعیت پایمال شدن حقوق افراد و فراموش شدن ارزشهای الهی است ولی در جامعه موعود و در سایه فرمانروائی حجّت خدا، که عقل کلّ است، عقول انسانها، میدان دار و سگّان دار تصمیم و اقدام خواهد بود و عقل به کمال رسیده جز به خوبی و زیبایی فرمان نمی‌دهد.

۳. اتحاد و همدلی

برابر روایات، جمعیتی که تحت حاکمیت جهانی امام مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) بسر می‌برند، با هم متحد و صمیمی خواهند بود و در زمان برپایی دولت مهدوی جایی برای کینه و دشمنی نسبت به یکدیگر در دل‌های بندگان خدا نخواهد ماند.

امام علی (علیه السلام) فرمود:

«وَلَوْ قَدَّ قَامَ قَائِمُنَا... لَذَهَبَتِ الشَّخْنَاءُ، مِنْ قُلُوبِ الْعِبَادِ...»

وقتی قائم ما قیام کند، کینه از دل‌های بندگان برود»

در آن زمان دیگر بهانه‌ای برای کینه توزی نیست زیرا که روزگار عدل و دادگری است و حقی از کسی ضایع نمی‌شود و روزگار خردورزی و تعقل است نه عقل ستیزی و شهوت پرستی.^۵ بنابراین زمینه‌ای برای دشمنی و کینه جویی باقی نمی‌ماند و از این رو دل‌های مردم که تا پیش از این، پراکنده و دور از هم بود، انس و الفت می‌یابد و همگان به برادری و اخوت قرآنی باز می‌گردند^۶ و مانند برادران با یکدیگر همدل و مهربان می‌شوند.

امام صادق(علیه السلام) در وصف روزگار سبز مهدوی فرمود:

«در آن ایام [خداوند وحدت و الفت بین قلوب پریشان و پراکنده برقرار کند].^۷»

و اگر دست خدا در کار است دیگر عجب نیست که این همدلی و صمیمیت به جایی رسد که تصور آن در دنیای کنونی که بحران تضادها و کشمکش‌های مادی به اوج خود رسیده است، دشوار باشد.

امام صادق(علیه السلام) فرمود:

«وقتی قائم ما قیام کند دوستی واقعی و صمیمیت حقیقی بیان می‌شود. هر نیازمندی دست می‌برد و از جیب برادر

ایمانی اش به مقدار نیاز برمی‌دارد و برادرش او را منع نمی‌کند.»^۸

۴. سلامت جسمی و روانی

یکی از مشکلات بشر امروز بروز بیماری‌های سخت و غیر قابل علاج است که محصول عوامل گوناگون از جمله آلودگی محیط زیست به سبب به کارگیری سلاح‌های شیمیایی، اتمی و میکروبی است. همچنین روابط نامشروع انسانها با یکدیگر و نیز از بین بردن جنگل‌ها و آب‌های دریا از دیگر عوامل ظهور بیماریهایی مانند جذام، طاعون، فلج، سکنه و دهها بیماری دیگر است که بهداشت و درمان پیشرفته امروزی نیز قادر به معالجه آنها نیست. بر بیماری‌های جسمی باید فهرست بلندی از امراض روحی و روانی را نیز افزود که زندگی را برای مردم جهان تلخ و غیر قابل تحمل کرده است که این نیز به سبب روابط غلط حاکم بر جهان و انسانهاست.

در دولت کریمه مهدوی که روزگار عدالت گستره و حکومت فضیلت‌ها و زیبایی هاست و روابط بر اساس برادری و برابری شکل می‌گیرد، بیماری‌های جسمی و روانی انسان از بین می‌رود و قوای بدنی و روحی انسان به طور شگفت‌انگیزی قوی و نیرومند می‌گردد.

امام صادق(علیه السلام) فرمود:

«هنگامی که حضرت قائم(عجل الله تعالی فرجه الشریف) قیام کند، خداوند بیماریها را از مؤمنان دور می‌سازد و تندرستی را به آنان باز می‌گرداند.»^۹

در دولت آن سرور که دانش به گونه‌ای شگفت‌پشرفت می‌کند هیچ بیماری لاعلاجی نمی‌ماند و بهداشت و طب، رشد چشمگیری خواهد داشت و نیز به برکت وجود حضرت، بسیاری از بیماران شفا خواهند گرفت.

امام باقر(علیه السلام) فرمود:

«هر کس قائم اهل بیت مرا درک کند اگر به بیماری دچار باشد شفا می‌یابد و چنانچه دچار ناتوانی باشد توانا و

نیرومند می‌گردد.»^{۱۰}

۵. خیر و برکت فراوان

از دستاوردهای بزرگ حکومت قائم آل محمد (صلی الله علیه و آله وسلم) خیر و برکت فراوان و بی سابقه است. در بهار دولت او همه جا سبز و خرم گشته و نشاط و حیات می یابد. آسمان می بارد و زمین می رویاند و برکات الهی سرشار و بی شمار می گردد.

امام صادق (علیه السلام) فرمود:

«... خداوند به سبب او (امام مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) برکات آسمانها و زمین را جاری می کند. [در ایام دولت او] آسمان می بارد و زمین دانه می دهد.»^{۱۱}

در سایه حکومت آن حضرت کویری نمی ماند و همه زمین ها جامه حیات و شادابی به تن می کند. این تحول چشمگیر و فراوانی بی نظیر به جهت آن است که روزگار مهدی، زمان جوانه زدن نهال پاکی و تقوا و شکوفایی گل‌های ایمان است و مردم در همه اصناف و اقسام تحت تربیت الهی قرار گرفته و روابط خود را بر اساس ارزشهای خدائی انجام می دهند و خداوند وعده فرموده است که چنین محیط پاکی را از برکات و خیرات، سیراب گرداند.

قرآن کریم در این زمینه می فرماید:

﴿وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرَىٰ آمَنُوا وَاتَّقَوْا لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم بَرَكَاتٍ مِّنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ﴾

اگر مردم شهرها ایمان آورده و تقوا پیشه می کردند [درهای] برکات آسمان و زمین را به رویشان باز می کردیم.^{۱۲}

۶. ریشه کن شدن فقر

وقتی همه منابع زمینی برای امام مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) آشکار گردد و برکات آسمان و زمین بر مردم زمان او بی دریغ جریان یابد و به عدالت تقسیم گردد جایی برای فقر و تهیدستی نمی ماند و بشریت در دولت امام مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) برای همیشه از چنگال فقر و ناداری رها می شود.^{۱۳}

در روزگار او روابط اقتصادی بر اساس برادری و برابری شکل می گیرد و اصل سودجویی و منفعت طلبی شخصی، جای خود را به حسّ دلسوزی و غمخواری و مواسات با برادران دینی می دهد و در این حال همه به یکدیگر به عنوان اعضای یک خانواده نگاه می کنند و بنابراین همه، دیگران را از خود می دانند و بوی یگانگی و یکرنگی در همه جا به مشام می رسد.

امام باقر (علیه السلام) فرمود:

«... (امام مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) هر سال دو بار به مردم می بخشد و در هر ماه دوبار به آنها روزی (و نیاز زندگی) عطا می کند و [در این کار] به مساوات بین مردم عمل می نماید تا اینکه [چنان مردم بی نیاز می شوند که] هیچ نیامندی به زکات پیدا نمی شود...!»^{۱۴}

از روایات استفاده می شود که عدم نیامندی مردم به جهت روحیه قناعت و بی نیازی روحی است. به بیان دیگر پیش از آنکه مردم از بیرون، صاحب مال فراوان شوند و بی نیاز گردند از درون، روح بی نیازی در آنها پیدا می شود و به آنچه خداوند از فضل خویش به آنها عطا کرده راضی و خشنود می گردند و بنابراین چشمی به اموال دیگران ندارند.

پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله وسلم) در توصیف روزگار دولت مهدوی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) فرموده است:

«... خداوند [روح] بی نیازی را در دل‌های بندگان قرار می‌دهد.»^{۱۵}

این در حالی است که پیش از ظهور روحیه آزمندی و زیاده طلبی عامل مؤثری در رقابت‌های غلط و انباشتن اموال بر روی هم و انفاق نکردن آنها به نیازمندان بوده است.

خلاصه اینکه در زمان امام مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) بی نیازی از بیرون و درون خواهد بود. از سوئی ثروت سرشار به عدالت تقسیم می‌گردد و از سوی دیگر قناعت، ویژگی اخلاقی مردمان می‌شود. پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله وسلم) پس از اینکه درباره بخشش امام مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) به مردم بیاناتی فرموده است می‌افزاید: «و خداوند دل‌های امت محمد (صلی الله علیه و آله وسلم) را از بی نیازی پُر می‌کند و عدالت مهدوی همه آنها را در بر می‌گیرد به گونه‌ای که [حضرت مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف)] امر می‌کند تا ندا دهنده‌ای اعلام کند:

چه کسی نیازمند مال است؟ پس کسی در میان مردم بر نخیزد مگر یک نفر!

پس امام [به او] می‌فرماید: نزد خزانه دار برو و به او بگو: مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) به تو فرمان می‌دهد که به من مالی بدهی. پس خزانه دار به او می‌گوید: جامه ات را بیاور، تا اینکه وسط جامه اش را پُر می‌کند و چون آن را بر دوش می‌کشد پشیمان می‌شود و می‌گوید: چرا در میان امت محمد (صلی الله علیه و آله وسلم) من از همه حریص تر باشم... پس مال را بر می‌گرداند ولی از او قبول نمی‌شود و به او گفته می‌شود: ما آنچه عطا کردیم باز پس نمی‌گیریم.»^{۱۶}

۷. حاکمیت اسلام و نابودی کفر

قرآن کریم در سه مورد وعده داده است که خداوند متعال دین مقدس اسلام را جهان گیر خواهد کرد:

﴿هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ...﴾^{۱۷}؛

او خدائی است که پیامبرش را با هدایت و دین حق فرستاد تا آن دین را بر همه ادیان پیروز گرداند...

و شکی نیست که وعده خداوند انجام شدنی و تخلف ناپذیر است چنانکه قرآن فرموده است:

﴿...إِنَّ اللَّهَ لَا يَخْلِفُ الْأُوعَادَ﴾^{۱۸}

ولی روشن است که با وجود همه مجاهدت‌ها و تلاش‌های بی دریغ پیامبر (صلی الله علیه و آله وسلم) و اولیاء خدا (علیهم السلام) تا کنون چنین رویداد مبارکی به وقوع نپیوسته است^{۱۹} و همه مسلمانان امید دارند که این روزگار فرا رسد و البته این آرزویی حقیقی است که ریشه در بیانات پیشوایان معصوم (علیهم السلام) دارد.

بنابراین در سایه حاکمیت آن ولی پروردگار بانگ اشهدان لا اله الا الله که پرچم توحید است و نوای اشهد ان محمداً رسول الله که علم اسلام است همه جا را فرا خواهد گرفت و اثری از شرک و کفر باقی نخواهد ماند.

امام باقر (علیه السلام) در توضیح آیه ﴿وَقَاتِلُوهُمْ حَتَّى لَا تَكُونَ فِتْنَةً وَيَكُونَ الدِّينُ كُلَّهُ لِلَّهِ...﴾^{۲۰}

فرمود:

«تأویل^{۲۱} این آیه هنوز نیامده است و هرگاه قائم ما قیام کند آنکس که زمان او را در یابد، تأویل این آیه را خواهد دید و هر آینه [در آن زمان] دین محمد (صلی الله علیه و آله وسلم) به هر کجا که شب می‌رسد خواهد رسید (و عالم گیر خواهد شد) به گونه‌ای که بر سطح زمین، اثری از شرک نخواهد ماند همانگونه که خداوند فرموده

[وعده نموده] است؟!»^{۲۲}

و البتّه این جهان شمولی اسلام به سبب حقّانیت و واقعیت «اسلام» است که در روزگار مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) هر چه بیشتر و بهتر آشکار خواهد شد و همگان را به خود جلب خواهد کرد مگر آنانکه از روی عناد و سرکشی سر به طغیان بردارند که با شمشیر عدل مهدوی که دست انتقام پروردگار است رو به رو خواهند شد. آخرین نکته در این بخش آنست که این وحدت عقیدتی که در پرتو حکومت امام مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) به دست می آید زمینه بسیار مناسبی برای تشکیل جامعه واحد جهانی است و جهان به دنبال همین اتحاد و یگانگی در اعتقاد، به یک قانون و نظام توحیدی تن می دهد و آن را می پذیرد و سپس در سایه آن، روابط فردی و اجتماعی خود را بر اساس معیارهایی که از یک عقیده و مرام گرفته شده است، تنظیم می کند و طبق این بیان، وحدت عقیدتی و جمع شدن همه مردم در زیر یک پرچم و دین واحد، یک ضرورت و نیاز جدی است که در حکومت امام مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) حاصل خواهد شد.

۸. امنیت عمومی

در حاکمیت امام مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) که دوران فراگیری همه خوبی ها در همه عرصه های زندگی است، امنیت که از بزرگترین نعمت های الهی و از عالی ترین آرزوهای انسان است، به دست می آید. وقتی مردم از عقیده و مرامی واحد پیروی کنند و در روابط اجتماعی خود به اصول بلند اخلاقی پای بند باشند و عدالت در تمام مویرگهای حیات فردی و جمعی بشر جاری گردد، بهانه ای برای ناامنی و ترس در هیچ بخشی از زندگی باقی نمی ماند. در جامعه ای که هر کسی به حقوق الهی و انسانی خود می رسد و با تجاوز و حق گشی - گرچه در طبقه حاکمان و در کمترین مقدار آن باشد - برخورد قانونی می شود، امنیت عمومی و اجتماعی شکل می گیرد. امام علی (علیه السلام) فرمود:

«به دست ما [و در حکومت ما] روزگار سختی ها سپری می گردد... و چون قائم ما قیام کند کینه ها از دل ها بیرون رود، حیوانات نیز با هم سازگاری کنند. [در آن روزگار چنان محیط امنی ایجاد شود] که زن، با همه زیب و زیور خود، از عراق تا شام برود... و چیزی او را نترساند.»^{۲۳}

و البتّه برای ما که در روزگار بی عدالتی ها و آزمندی ها و کینه توزیها بسر می بریم تصور چنان دوران سبزی، بسیار دشوار است ولی چنانکه گفته شد اگر به عوامل آن همه بدی و زشتی بنگریم و بیندیشیم که این عوامل در حاکمیت حکومت حق ریشه کن خواهد شد خواهیم دانست که وعده الهی در تحقق جامعه امن و آرام، حتمی است.

خداوند متعال در قرآن کریم فرموده است:

«خدا به کسانی که ایمان آورده اند... وعده داده که به یقین در روی زمین، ایشان را خلیفه (و حاکم) گرداند... و پس از اینکه در ترس و نگرانی قرار داشتند، امنیت و آرامش را به ایشان عطا فرماید...»^{۲۴}

و امام صادق (علیه السلام) در معنی این آیه فرمود:

«این آیه درباره قائم (عجل الله تعالی فرجه الشریف) و یارانش نازل شده است.»^{۲۵}

۹. گسترش دانش

در دوران حکومت حضرت مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) اسرار علمی فراوان در علوم اسلامی و انسانی آشکار می شود و دانش بشری به گونه ای غیر قابل تصوّر توسعه می یابد.

امام صادق (علیه السلام) فرمود:

«علم و دانش، بیست و هفت حرف است و همه آنچه پیامبران آورده اند، تنها دو حرف آن است و مردم تا کنون جز با آن دو حرف آشنایی ندارند و هنگامی که قائم ما قیام کند، بیست و پنج حرف دیگر را بیرون آورده و در میان مردم گسترش دهد و آن دو حرف را نیز به آنها ضمیمه ساخته و مجموع بیست و هفت حرف را منتشر خواهد کرد.»^{۲۶}

بدیهی است که رشد و توسعه علمی در همه زمینه‌ها برای انسان روی می‌دهد و در روایات متعدد اشاراتی آمده که نشان می‌دهد فاصله دانش صنعتی در آن زمان، با صنعت کنونی، بسیار زیاد خواهد بود.^{۲۷} همانگونه که صنعت کنونی با قرن‌های پیشین تفاوت چشمگیری دارد.

در اینجا به بعضی از روایات اشاره می‌کنیم:

امام صادق (علیه السلام) درباره چگونگی ارتباطات در حکومت امام مهدی فرمود:

«در روزگار قائم (علیه السلام) مؤمن در مشرق زمین، برادرش را که در مغرب زمین است می‌بیند...»^{۲۸} و نیز فرمود:

«هنگامی که قائم ما قیام کند، خداوند قدرت شنوایی و بینایی شیعیان ما را افزایش می‌دهد به گونه‌ای که آن حضرت از فاصله یک برید (چهار فرسنگ) با شیعیان خود سخن می‌گوید و آنان سخن او را می‌شنوند و او را می‌بینند در حالی که حضرت در جایگاه خود قرار دارد.»^{۲۹}

و درباره میزان آگاهی حضرت مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) از احوال مردم به عنوان رئیس حکومت و مرکز تصمیم‌گیری و فرماندهی، در روایت آمده است که:

«اگر کسی در خانه خودش سخنی بگوید، بیم آن دارد که مبادا دیوارهای خانه اش گزارش دهند.»^{۳۰}

با توجه به وسایل پیشرفته ارتباطی درک این روایات آسانتر است ولی روشن نیست که آیا همین وسایل به صورت پیشرفته‌تر به کار گرفته می‌شود یا سیستم دیگری که پیچیدگی بیشتری دارد جایگزین وسایل امروزی خواهد شد.

ویژگی‌های حکومت

در بخش‌های قبل درباره اهداف، برنامه‌ها و دستاوردهای حکومت امام مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) سخن گفته شد. در پایان به برخی از ویژگی‌های حکومت مانند قلمرو حکومت و مرکز آن، مدت حکومت و روش کارگزاران و معرفی آنها و نیز سیره رهبر بزرگ حکومت، می‌پردازیم.

قلمرو حکومت و مرکز آن

تردیدی نیست که حکومت حضرت مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) حکومتی جهانی است زیرا که او موعود همه بشریت و تحقق بخش آرزوهای همه انسان‌هاست. بنابراین آنچه از زیبایی‌ها و خوبی‌ها در سایه حکومت او به وجود آید سراسر زمین را فرا خواهد گرفت. این حقیقتی است که روایات فراوان، شاهد آن است که به گروههایی از آنها اشاره می‌کنیم.

الف. روایات بسیاری که مضمون آن چنین است، مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) زمین را پر از عدل و داد می‌کند همان گونه که پر از ظلم و جور شده باشد.^{۳۱} کلمه «زمین» (الارض) سرتاسر کره خاکی را در بر می‌گیرد و هیچ

دلیلی وجود ندارد که معنی آن را به بخشی از زمین محدود کند.

ب. روایاتی که از تسلط امام مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) بر مناطق مختلف جهان خبر داده است که گستردگی و پراکندگی و اهمیت آن مناطق، حکایت از سلطه آن حضرت بر تمامی جهان دارد و معلوم می شود که نام بردن از شهرها و کشورها در روایات از باب نمونه و مثال بوده و میزان درک مخاطبان روایات در آن زمان نیز ملاحظه گردیده است.

در روایات مختلف از روم، چین، دیلم یا کوههای دیلم، ترک، سند، هند، قسطنطنیه، کابل شاه و خزر به عنوان مناطقی که امام مهدی بر آنها مسلط خواهد شد و آنها را فتح خواهد کرد نام برده شده است.^{۳۲} گفتنی است که در زمان ائمه (علیهم السلام) مناطق یاد شده بر بخش های بسیار گسترده تری نسبت به زمان ما، گفته می شده است. برای مثال «روم» شامل همه اروپا و حتی قاره آمریکا می گردیده و مراد از چین همه شرق آسیا بوده که شامل ژاپن نیز می شود همانگونه که «هند»، پاکستان امروز را شامل بوده است. شهر قسطنطنیه همان استانبول است که در جهان آن روز به عنوان مقاوم ترین شهرها و مناطق از آن یاد می شده و در واقع فتح آن به پیروزی و موفقیت بزرگ شمرده می شده زیرا که یکی از راههای اصلی ورود به قاره اروپا بوده است.

خلاصه اینکه تسلط امام مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) بر مناطق حساس و مهم جهان حکایت از گستردگی جهانی فرمانروایی آن حضرت دارد.

ج. گذشته از روایات دسته اول و دسته دوم، روایات متعددی در دست است که به روشنی از جهانی بودن حکومت حضرت مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) خبر می دهد.

در سخنی از پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله وسلم) آمده است که خداوند متعال فرموده است: «... من دین خود را به دست آنها (پیشوایان دوازده گانه) بر همه آئین ها پیروز می گردانم و به دست ایشان فرمان خود را (بر همه) چیره خواهم ساخت و به (قیام) آخرین آنها - امام مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) - سراسر زمین را از دشمنانم پاک خواهم کرد و او را بر مشرق و مغرب زمین فرمانروا خواهم گرداند...»^{۳۳} و امام باقر (علیه السلام) فرمود:

«أَلْقَائِمٌ مِّنَّا... يَبْلُغُ سُلْطَانَهُ الْمَشْرِقَ وَالْمَغْرِبَ وَيُظْهِرُ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ بِهِ دِينَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَ لَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ...»^{۳۴}؛

قائم (علیه السلام) از ما (خاندان پیامبر) است... (او کسی است که) فرمانروایی او مشرق و مغرب (عالم) را فرا خواهد گرفت و خداوند به دست او دین خود را بر همه ادیان غلبه می دهد اگر چه مشرکان را خوش نیاید.»

و اما مرکز حکومت جهانی حضرت مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) شهر تاریخی کوفه است که در آن زمان وسعت زیادی خواهد یافت به گونه ای که شهر نجف را که در چند کیلومتری کوفه است شامل می شود و به همین دلیل است که در بعضی روایات، کوفه و در بعضی دیگر نجف به عنوان مرکز حکومت نام برده شده است.

امام صادق (علیه السلام) در ضمن روایتی طولانی فرمود:

«مرکز حکومت او (حضرت مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) شهر کوفه خواهد بود و محل قضاوت او مسجد (بزرگ) کوفه.»^{۳۵}

گفتنی است شهر کوفه از دیرزمان، مورد توجه خاندان پیامبر (صلی الله علیه و آله وسلم) و محل زمامداری حضرت علی (علیه السلام) بوده است و مسجد مشهور آن یکی از چهار مسجد معروف جهان اسلام است که امام

علی (علیه السلام) در آن نماز و خطبه می خوانده است و نیز در آن به امر قضاوت می پرداخته است و در نهایت در محراب همان مسجد به شهادت رسیده است.

مدت حکومت

پس از اینکه عالم بشریت یک دوره بسیار طولانی از حاکمیت ظلم و ستم را پشت سر گذاشت، جهان با ظهور آخرین حجّت پروردگار به سوی حاکمیت خوبی ها خواهد رفت و حکومت به دست حاکمان و نیکان قرار خواهد گرفت و این وعده حتمی خداوند است.

حکومت خوبان که با فرمانروایی امام مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) آغاز می شود تا پایان عمر دنیا ادامه خواهد یافت و دیگر روزگار ظلم و ظالمین تکرار نخواهد شد.

در سخنی که پیش از این از پیامبر (صلی الله علیه و آله وسلم) نقل شد آمده است که خداوند بزرگ حاکمیت آخرین پیشوای معصوم را به پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله وسلم) بشارت می دهد و در پایان می افزاید:

«پس از آنکه مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) به حکومت رسید دولت او را دوام خواهم بخشید و پیوسته تا قیامت، روزگار (و حاکمیت زمین) را در دست اولیاء و دوستان خود دست به دست خواهم کرد.»^{۳۶}

بنابراین نظام عادلانه ای که امام مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) برپا خواهد کرد، دولتی است که پس از آن برای دیگران دولتی نخواهد بود و در حقیقت تاریخ جدیدی از حیات بشر شروع خواهد شد که سراسر در زیر حاکمیت الهی بسر خواهد بُرد.

امام باقر (علیه السلام) فرمود:

«دولت ما آخرین دولت هاست و هیچ خاندان صاحب دولتی نمی ماند مگر اینکه پیش از حکومت ما، حاکم می شوند تا وقتی (حکومت اهل بیت بر پا شد و) شیوه حکمرانی ما را دیدند نگویند، اگر ما هم حاکم می شدیم همینگونه عمل می کردیم.»^{۳۷}

بنابراین مدّت استمرار نظام الهی پس از ظهور، جدا از مدّت حکومت شخص امام مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) است که مطابق روایات آن حضرت باقیمانده عمر خود را حاکم بوده و سرانجام چشم از جهان فرو خواهد بست.

تردید نیست که مدت حکومت آن حضرت باید به قدری باشد که امکان تحول جهانی و استقرار عدالت در همه مناطق عالم وجود داشته باشد ولی اینکه این هدف در چند سال قابل دسترسی است، قابل تخمین و گمانه زنی نیست و باید به روایات امامان معصوم (علیهم السلام) رجوع کرد. البته با توجه به قابلیت های آن رهبر الهی و توفیق و مدد غیبی برای آن حضرت و اصحاب و یاران شایسته ای که در اختیار اوست و آمادگی جهانی برای پذیرفتن حاکمیت ارزش ها و زیبایی ها در زمان ظهور، ممکن است که رسالت مهدی موعود (عجل الله تعالی فرجه الشریف) در زمانی نسبتاً کوتاه انجام شود و جریانی که بشریت در طول قرون متمادی از ایجاد آن ناتوان بوده است در کمتر از ۱۰ سال اتفاق افتد.

روایاتی که مدت حکومت حضرت مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) را بیان می کند بسیار گوناگون است. بعضی از آنها مدت حکومت آن حضرت را ۵ سال و تعدادی از آنها ۷ سال و برخی دیگر ۸ و ۹ و ۱۰ سال بیان کرده است. چند روایت هم مدت حکومت را ۱۹ سال و چند ماه و بالاخره ۴۰ سال و ۳۰۹ سال بر شمرده است.^{۳۸}

گذشته از اینکه علت این همه اختلاف در روایات، روشن نیست پیدا کردن مدت واقعی حکومت از میان این روایات کاری دشوار است. اما بعضی از علمای شیعه با توجه به فراوانی و شهرت روایات ۷ سال، این نظر را انتخاب کرده‌اند.^{۳۹}

و بعضی دیگر گفته‌اند مدت حکومت امام مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) ۷ سال است ولی هر سال از سالهای حکومت حضرت به اندازه ۱۰ سال از سالهای ماست که این مطلب نیز در بعضی روایات آمده است: راوی از امام صادق (علیه السلام) درباره مدت حکومت حضرت مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) سؤال می‌کند و امام می‌فرماید:

«حضرت مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) هفت سال حکومت می‌کند که برابر ۷۰ سال از سالهای روزگار شماس است.»^{۴۰}

مرحوم مجلسی رحمته الله می‌فرماید:

«روایاتی که درباره مدت حکومت امام (علیه السلام) رسیده است باید به احتمال‌های زیر توجه کرد: برخی روایات به تمام مدت حکومت اشاره دارد و برخی بر مدت ثبات و استقرار و حکومت. بعضی مطابق سال‌ها و روزهایی است که ما با آن آشناییم و بعضی مطابق سال‌ها و ماههای روزگار حضرت است که طولانی می‌باشد و خداوند به حقیقت مطلب آگاه است.»^{۴۱}

سیره حکومتی امام

هر حاکمی در حکومت و بخش‌های مختلف مدیریت خود شیوه‌ای مخصوص دارد که این خود از مشخصه‌های حکومت اوست. امام موعود و مهدی منتظر (علیه السلام) نیز وقتی حکومت جهان را به دست گیرد در تدبیر نظام جهانی خود روش و متد خاصی دارد. گرچه در ضمن مباحث گذشته به گوشه‌هایی از شیوه عملکرد آن حضرت اشاره شد ولی به جهت اهمیت موضوع مناسب است در این مجال به گونه مستقل به آن پردازیم و در زلال سخنان پیامبر اکرم و امامان معصوم (علیهم السلام) شیوه حکومتی امام مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) را بهتر و بیشتر بشناسیم.

آنچه در ابتدا باید بر آن تأکید شود این است که روایات، یک تصویر کلی از سیره آن بزرگوار به دست داده است و آن عبارتست از اینکه سیره امام مهدی همان سیره و روش پیامبر بزرگ اسلام (صلی الله علیه و آله وسلم) است و آنگونه که پیامبر در زمان ظهور خود با جاهلیت بشری در همه ابعاد آن مبارزه کرد و اسلام ناب که ضامن سعادت دنیا و آخرت است را بر محیط خود حاکم کرد، حضرت مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) نیز با ظهور خود با جاهلیت جدید که دردناکتر از جاهلیت قدیم است بر خورد خواهد کرد و ارزشهای اسلامی و الهی را بر ویرانه‌های جاهلیت مدرن، بنا خواهد کرد.

از امام صادق (علیه السلام) درباره سیره حضرت مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) سؤال شد، فرمود:

«يَصْنَعُ كَمَا صَنَعَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ) يَهْدِمُ مَا كَانَ قَبْلَهُ كَمَا هَدَمَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ) أَمْرَ الْجَاهِلِيَّةِ وَيَسْتَأْنِفُ الْإِسْلَامَ جَدِيدًا.»^{۴۲}

امام مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) مانند پیامبر اسلام عمل خواهد کرد (و همانگونه که پیامبر آنچه از روش جاهلیت (در میان مردم مرسوم) بود از میان برد، همینگونه روشهای جاهلی پیش از ظهور خود را نابود خواهد ساخت و اسلام را از نو پی ریزی خواهد کرد.»

این سیاست کلی امام موعود (علیه السلام) در زمان حاکمیت اوست. البته شرایط زمانی متفاوت، موجب تغییراتی در شیوه اجرا و حکومت داری می شود که در روایات مطرح گردیده و ما در بخش های جداگانه به آنها می پردازیم.

سیره جهادی و مبارزاتی

امام مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) با انقلاب جهانی خود بساط کفر و شرک را از گستره زمین بر می چیند و همگان را به دین مقدس اسلام دعوت می کند.

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله وسلم) در این باره فرموده است:

«شیوه او [امام مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف)] شیوه من است و مردم را بر آئین و شریعت من قرار می دهد.»^{۴۳}

البته آن حضرت در شرایطی ظهور می کند که حق به گونه ای آشکار، معرفی گردیده و از هر جهت بر مردم جهان، حجت تمام شده است.

با این حال طبق برخی از روایات، حضرت مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) تورات و انجیل واقعی و تحریف نشده را از غاری در انطاکیه بیرون می آورد و به وسیله آنها با یهودیان و مسیحیان جهان احتجاج می کند که بسیاری از ایشان مسلمان می شوند.^{۴۴} در این میان آنچه که گرایش ملت های گوناگون را به اسلام بیشتر می کند آن است که همگان آشکارا می بینند که مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) با امدادهای غیبی یاری می گردد و نشانه های پیامبران همچون عصای موسی (علیه السلام) و انگشتر سلیمان (علیه السلام) و زره و شمشیر و پرچم پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله وسلم) را همراه دارد.^{۴۵} و برای تحقق اهداف پیامبران خدا و برقراری عدالت جهانی قیام کرده است. روشن است که در چنین بستری که حق و حقیقت آشکارا بر جهانیان عرضه شده است، تنها کسانی در جبهه باطل باقی می مانند که به کلی هویت انسانی و الهی خود را از دست داده باشند و اینان همانها هستند که جز فساد و تباهی و ظلم از آنها سر نمی زند و لازم است ساحت دولت مهدوی از لوٹ وجود آنان پاک گردد. اینجاست که شمشیر برنده عدالت مهدوی از نیام برآمده و با قدرت و صولت بر پیکر ستمکاران لجوج فرود می آید و کسی از آنها را باقی نمی گذارد. این شیوه و روش پیامبر (صلی الله علیه و آله وسلم) و امیرالمؤمنین (علیه السلام) نیز بوده است.^{۴۶}

سیره قضایی امام

از آنجا که موعود منتظر برای استقرار عدالت در تمام زمین ذخیره شده است، برای انجام رسالت خود نیاز به یک سیستم قضایی مستحکم دارد بنابراین آن حضرت در این بخش به شیوه جدّ بزرگوارش امام علی (علیه السلام) عمل می کند و با جدّیت و قدرت به دنبال بدست آوردن حقوق پایمال شده مردمان است و حق را در هر کجا باشد، گرفته و به صاحب آن بر می گرداند.

و چنان به عدالت رفتار می کند که مطابق روایات، زندگان آرزو می کنند که مردگان بر گردند و از برکت عدل او بهره مند شوند.^{۴۷}

گفتنی است که بخشی از روایات بیانگر آن است که امام مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) در مقام قضاوت

مانند حضرت سلیمان (علیه السلام) و حضرت داود (علیه السلام) عمل می کند و مانند آنها با علم الهی که دارد حکم می کند و نه با استناد به شاهد و گواه.

امام صادق (علیه السلام) فرمود:

«وقتی قائم آل محمد قیام کند مانند داود و سلیمان (علیهما السلام) داوری می کند، (یعنی) شاهد و گواه طلب نمی کند.»^{۴۸}

و شاید راز اینگونه داوری آن است که به سبب اعتماد بر علم الهی، عدالت حقیقی بر پا می شود در حالی که وقتی بر گواهان و سخن آنها تکیه می شود، عدالت ظاهری حاکم می شود زیرا به هر حال شاهدان از میان انسانها هستند و احتمال اشتباه هست.

البته درک چگونگی قضاوت امام مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) به شیوه گفته شده کار دشواری است ولی می توان فهمید که این شیوه با اوضاع روزگار آن حضرت سازگار است.

سیره مدیریتی امام (علیه السلام)

یکی از ارکان مهم حکومت، کارگزاران آن هستند. وقتی مسئولان حکومتی افرادی شایسته باشند، کار دولت و ملت به سامان خواهد رسید و دست یابی به اهداف حکومت، آسان تر خواهد بود.

حضرت مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) به عنوان رئیس حکومت جهانی، برای مناطق گوناگون عالم، حاکمانی را از میان بهترین یاوران خود بر می گزیند، آنها تمام ویژگی های یک حاکم اسلامی از قبیل دانش مدیریت، تعهد و پاکی در نیت و عمل و شجاعت در تصمیم گیری را دارا هستند. با این حال شخص امام (عجل الله تعالی فرجه الشریف) به عنوان فرمانروای بزرگ و مرکز مدیریت عالم به صورت مداوم عملکرد حاکمان را زیر نظر دارد و با شدت و دقت و بدون چشم پوشی کار آنها را حساب رسی می کند. این ویژگی مهم که پیش از حکومت امام مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) نادیده گرفته شده است در روایات به عنوان یکی از علامت های حضرت مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) بیان گردیده است.

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله وسلم) فرمود:

«عَلَامَةُ الْمَهْدِيِّ أَنْ يَكُونَ شَدِيدًا عَلَى الْعُمَّالِ جَوَادًا بِالْمَالِ رَحِيمًا بِالْمَسَاكِينِ»^{۴۹}؛

علامت مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) آن است که با کارگزاران خود شدید (و دقیق) است. دست بخشنده ای دارد و نسبت به مسکینان مهربان است.»

سیره اقتصادی امام

روش امام مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) در امور مالی حکومت بر مبنای مساوات قرار دارد و این همان روش پسندیده ای است که در زمان پیامبر گرامی اسلام (صلی الله علیه و آله وسلم) وجود داشته است و پس از او، این شیوه تغییر یافت و معیارهای دروغینی برای پرداخت های بی حساب به افراد، جای آن را گرفت و سبب پیدایش فاصله طبقاتی در جامعه اسلامی آن روز شد و اگرچه امام علی (علیه السلام) و امام حسن (علیه السلام) در مدت خلافت خود به نظام برابری در پرداخت اموال مسلمین پای بند بودند ولی پس از ایشان بنی امیه اموال مسلمانان را مانند ملک شخصی خود و بر طبق مصالح فردی، به کار می بردند و از این راه پایه های حکومت نامشروع خود را محکم می کردند. آنها زمین های کشاورزی یا غیر آن از ثروت ها و اموال عمومی را به نزدیکان خود می بخشیدند و این کار که به ویژه در

زمان خلیفه سوم و دوران بنی امیه رایج گردیده بود حالتی رسمی پیدا کرد.

امام مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) که مظهر عدالت و دادگری است، بیت المال مردم را به عنوان ثروتی عمومی که همگان در آن شریک هستند قرار می‌دهد به گونه‌ای که هیچ گونه تبعیض و امتیاز خواهی در آن راه نداشته باشد و بخشش ثروت‌ها و زمین‌ها به کلی ممنوع باشد.

پیامبر (صلی الله علیه و آله وسلم) فرمود:

«... إِذَا قَامَ قَائِمُنَا اَضْمَحَلَّتْ الْقَطَائِعُ فَلَا قَطَائِعَ ۵۰؛

زمانی که قائم ما قیام کند، قطایع (زمین‌هایی که زمامداران و حکام جور در مالکیت خود در آورده و یا واگذار کرده اند) از بین می‌رود به طوری که دیگر قطایعی در میان نخواهد بود.»

و دیگر از شاخصه‌های شیوه مالی امام آن است که در راستای رفع نیازهای مادی و ایجاد رفاهی معقول برای زندگی تمام افراد، امام مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) اموال فراوانی به مردم می‌بخشد و در حکومت او هر نیازمندی که از او طلب می‌کند، اموال زیادی دریافت می‌کند.

پیامبر (صلی الله علیه و آله وسلم) فرمود:

«... فَهُوَ يَحْتَوِي الْمَالَ حَتَّىٰ ۵۱؛

او (مهدی) (عجل الله تعالی فرجه الشریف) اموال را به فراوانی می‌بخشد.»

و این شیوه برای ایجاد زمینه‌های اصلاح فردی و اجتماعی است که هدف بزرگ امام خوبان است. آن حضرت با بی‌نیاز کردن مردم از جهت مادی، در پی ایجاد زمینه مناسب برای پرداختن افراد به طاعت و عبادت پروردگار است که در بخش اهداف حکومت به تفصیل درباره آن سخن گفتیم.

سیره شخصی امام

سیره امام مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) در رفتار شخصی و نیز در ارتباط با مردم، نمایانگر یک حاکم اسلامی نمونه است که حکومت در نگاه او وسیله‌ای است برای خدمت به مردم و رسانیدن آن‌ها به قله‌های کمال و نه جایگاهی برای زراندوزی و ستمگری و به استعمار کشیدن بندگان خدا!

به راستی که آن امام صالحان در کرسی حکمفرمایی یاد آور حکومت پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله وسلم) و امیرالمؤمنین علی (علیه السلام) است و با وجود آنکه همه اموال و ثروت‌ها در اختیار اوست در زندگی شخصی خود در پایین‌ترین سطح به سر می‌برد و به کمترین‌ها قناعت می‌کند.

امام علی (علیه السلام) در توصیف او فرموده است:

«امام [مهدی] (عجل الله تعالی فرجه الشریف) [با خود عهد می‌بندد که] اگرچه حاکم و رهبر جامعه بشری است ولی [همانند رعیت خود راه رود و مانند آنان پوشد و بر مرکبی همچون مرکب آنها سوار شود... و به کم قناعت کند].»^{۵۲}

امام علی (علیه السلام) خود چنین بود و در زندگی دنیا و خوراک و پوشش آن زهدی پیامبرگونه داشت و مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) در این میدان به آن حضرت اقتدا خواهد کرد.

امام صادق (علیه السلام) فرمود:

«إِنَّ قَائِمَنَا إِذَا قَامَ لَبَسَ لِبَاسَ عَلِيٍّ وَ سَارَ بِسِيرَتِهِ ۵۳؛

وقتی قائم ما قیام کند لباس علی (علیه السلام) را در بر می‌کند و روش او را پیش می‌گیرد.»

او که درباره خود سخت گیر و دقیق است، با امت چون پدری مهربان است و آسایش و راحتی آنها را می‌خواهد به گونه‌ای که در روایت امام رضا (علیه السلام) اینگونه توصیف شده است:

«الْإِمَامُ، الْأَنْبِيُّ الرَّفِيقُ وَالْوَالِدُ الشَّقِيقُ وَالْأَخُ الشَّقِيقُ وَالْأُمُّ الْبِرَّةُ بِالْوَلَدِ الصَّغِيرِ مَفْرَعُ الْعِبَادَةِ فِي الدَّاهِيَةِ النَّادِ^{۵۴}؛

امام آن همدم همراه و آن پدر مهربان و برادر تکی (که پشتیبان برادر) است و مادر دلسوز نسبت به فرزند خردسال است و پناهگاه بندگان در واقعه هولناک.»

آری او چنان با امت صمیمی و نزدیک است که همه او را پناهگاه خود می‌دانند.

از پیامبر مکرم اسلام (صلی الله علیه و آله وسلم) روایت شده که درباره مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) فرموده است:

«امّتش به او پناه می‌برند آن گونه که زنبورها به ملکه خود پناهنده می‌شوند.»^{۵۵}

او مصداق کامل رهبری است که از میان مردم برگزیده شده و در بین آنها و مانند آنها زندگی می‌کند. به همین دلیل دردهای آنها را به خوبی می‌شناسد و درمان آن را می‌داند و تمام همّت خود را برای بهبودی حال آنها به کار می‌گیرد و در این راه تنها به رضایت الهی می‌اندیشد. در این صورت چرا امت در کنار او به آرامش و امنیت نرسد و به کدام دلیل دل به غیر او بسپارد؟!

مقبولیت عمومی

یکی از دغدغه‌های حکومت‌ها جلب رضایت عموم بوده است ولی به خاطر ضعف‌های بسیاری که در اداره مجموعه‌ها وجود داشته چنین رضایتی حاصل نشده است. از ویژگی‌های اساسی حکومت مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) همین است که مورد قبول همه افراد و اجتماعات بشری است و نه تنها همه اهل زمین که ساکنان آسمان نیز نسبت به آن حکومت الهی و فرمانروای عدل گستر رضایت کامل دارند.

پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله وسلم) فرمود:

«شما را بشارت می‌دهم به مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف).. اهل آسمان و زمین از او (و حکومت او) راضی هستند. و چگونه ممکن است که کسی از حاکمیت مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) ناراضی باشد و حال آنکه برای همه جهانیان روشن می‌شود که صلاح امر بشر و سعادت او در همه جنبه‌های مادی و معنوی تنها در سایه حکومت الهی آن حضرت است.»^{۵۶}

بجاست در پایان این بخش کلام جاودانه امام علی (علیه السلام) را به عنوان حُسن ختام بیاوریم:

«... خداوند او را (امام مهدی را) به وسیله فرشتگان خود تأیید می‌کند و یاران او را حفظ می‌کند و به وسیله نشانه‌های خود یاریش می‌کند و او را بر اهل زمین پیروز می‌گرداند به گونه‌ای که (همه) با میل و رغبت یا به اکراه به او می‌گروند و زمین را از عدل و داد و از روشنایی و دلیل پر می‌کند. شهرها به او ایمان می‌آورند تا اینکه کافری نمی‌ماند جز آنکه ایمان می‌آورد و زشت کاری نمی‌ماند جز آنکه نیکو می‌گردد و در حکومت او درندگان با هم آشتی می‌کنند و زمین برکت‌های خود را بیرون می‌ریزد و آسمان خیرات خود را فرو می‌بارد و گنج‌ها (ی زمین) برای او آشکار می‌گردد... پس خوشحال آنکه روزگار او را ببیند و سخن او را بشنود.»^{۵۷}

خلاصه درس

- دستاوردهای حکومت مهدوی مطابق با اهداف اصیل و نیازهای واقعی و فطری بشر، خواهد بود.
- مهم‌ترین دستاوردهای حکومتی حضرت عبارت اند از: عدالت فراگیر، رشد اخلاق و ایمان، اتحاد و همدلی، سلامتی جسمی و روحی جامعه، فزونی برکات، رفع فقر، امنیت عمومی، رشد علم و نابودی کفر و حاکمیت جهانی اسلام.
- از نظر قلمرو، حکومت امام مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) جهانی می‌باشد.
- مرکز حکومت جهانی مهدوی، شهر کوفه مقرّ خلافت امیر المومنین (علیه السلام) می‌باشد.
- مدت حکومت حضرت در روایات متفاوت نقل شده است آنچه مسلم است این است که حضرت به قدری طولانی حکومت خواهند کرد تا تحولات عظیم حکومت عدل جهانی پدید آید و عدالت در جهان مستقر گردد.
- سیره حکومتی حضرت از بعد مدیریتی، قضائی، اقتصادی و... اجرای دین و عدالت و شکوفایی بشریت خواهند بود.

معرفی منابع مطالعه و پژوهشی

۱. فصل نامه انتظار- شماره ۸ و ۹، سخنان رهبر معظم انقلاب و شماره ۱۳، سخنان آیت الله جوادی آملی
۲. سیمای آفتاب - حبیب اله طاهری
۳. عصر زندگی - محمد حکیمی
۴. تاریخ مابعدالظهور - سید محمد صدر
۵. چشم اندازی به حکومت حضرت مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) - نجم الدین طبسی
۶. منتخب الاثر - لطف... صافی گلپایگانی.

۱. بحارالانوار، ج ۵۲، ص ۳۶۲.
۲. قرآن می فرماید: «ان الله يأمر بالعدل والاحسان یعنی به راستی که خداوند به عدالت و نیکوکاری فرمان می دهد»؛ سوره نحل، آیه ۹۰.
۳. بحارالانوار، ج ۵۲، ح ۷۱، ص ۳۳۶.
۴. کافی، ج ۱، ح ۳، ص ۵۸.
۵. در دو بخش قبلی به تفصیل درباره عدالت دوران امام مهدی و کمال عقلی مردم در آن روزگار سخن گفته شد.
۶. اشاره به آیه «انما المؤمنون اخوة... همانا مؤمنان با یکدیگر برادرند»؛ سوره حجرات، آیه ۱۰.
۷. کمال الدین، ج ۲، باب ۵۵، ح ۷، ص ۵۴۸.
۸. بحارالانوار، ج ۵۲، ح ۱۶۴، ص ۳۷۲.
۹. بحارالانوار، ج ۱۲۸، ص ۳۶۴.
۱۰. همان، ح ۶۸، ص ۳۳۵.
۱۱. غیبت طوسی، ح ۱۴۹، ص ۱۸۸.
۱۲. سوره اعراف، آیه ۹۶.
۱۳. رک: منتخب الاثر، فصل ۷، باب ۳، ۴، صص ۵۸۹ - ۵۹۳.
۱۴. بحارالانوار، ج ۵۲، ح ۲۱۲، ص ۳۹۰.
۱۵. بحارالانوار، ج ۵۱، ص ۸۴.
۱۶. همان، ص ۹۲.
۱۷. سوره توبه، آیه ۳۳؛ سوره فتح، آیه ۲۸ و سوره صف، آیه ۹.
۱۸. سوره آل عمران، آیه ۹.
۱۹. این سخن نه یک ادعا بلکه یک واقعیت تاریخی است و مفسرین بزرگ از شیعه و سنی از آن سخن گفته‌اند. مثل فخر رازی در «التفسیر الکبیر»، ج ۱۶، ص ۴۰ و قرطبی در «تفسیر القرطبی» ج ۸، ص ۱۲۱ و طبرسی در «مجمع البیان»، ج ۵، ص ۳۵.
۲۰. «و با آنان (مشرکان) بجنگید تا اینکه (در زمین) فتنه و فسادى نماند و آئین همه، دین خدا گردد.» (سوره انفال، آیه ۳۹)
۲۱. برای تأویل معانی مختلفی گفته‌اند و یکی از آنها معانی موجود در آیات است.
۲۲. بحارالانوار، ج ۵۱، ص ۵۵.
۲۳. خصال، ج ۲، ص ۴۱۸.
۲۴. سوره نور، آیه ۵۵.
۲۵. الغیبة نعمانی، ح ۳۵، ص ۲۴۰.
۲۶. بحارالانوار، ج ۵۲، ص ۳۲۶.
۲۷. البته ممکن است که روایات مذکور اشاره به اعجاز هم داشته باشد.
۲۸. بحارالانوار، ج ۵۲، ص ۳۹۱.
۲۹. بحارالانوار، ج ۵۲، ص ۳۳۶.
۳۰. همان، ص ۳۹۰.
۳۱. کمال الدین، باب ۲۵، ح ۴ و باب ۲۴، ح ۱ و ۷.
۳۲. رک: الغیبة نعمانی و احتجاج طبرسی.
۳۳. کمال الدین، ج ۱، باب ۲۳، ح ۴، ص ۴۷۷.
۳۴. همان، ج ۱، ح ۱۶، ص ۶۰۳.
۳۵. بحارالانوار، ج ۵۳، ص ۱۱.
۳۶. کمال الدین، ج ۱، باب ۲۳، ح ۴، ص ۴۷۷.
۳۷. الغیبة طوسی، فصل ۸، ح ۴۹۳، ص ۴۷۲.
۳۸. برای آگاهی از روایات به کتاب چشم اندازی به حکومت حضرت مهدی (علیه السلام)، نجم الدین طیبی، ص ۱۷۳-۱۷۵ رجوع شود.
۳۹. رک: «المهدی»، سیدصدرالدین صدر، ص ۲۳۹؛ تاریخ مایعده الظهور، سیدمحمد صدر.
۴۰. الغیبة طوسی، فصل ۸، ح ۴۹۷، ص ۴۷۴.
۴۱. بحارالانوار، ج ۵۲، ص ۲۸۰.
۴۲. الغیبة نعمانی، باب ۱۳، ح ۱۳، ص ۲۳۶.
۴۳. کمال الدین، ج ۲، باب ۳۹، ح ۶، ص ۱۲۲.
۴۴. رک: به الفتن، صص ۲۴۹-۲۵۱.
۴۵. رک به اثبات الهداة، ج ۳، صص ۴۳۹ - ۴۹۴.
۴۶. همان، ص ۴۵۰.
۴۷. الفتن، ص ۹۹.
۴۸. اثبات الهداة، ج ۳، ص ۴۴۷.
۴۹. معجم احادیث الامام المهدی (علیه السلام)، ج ۱، ح ۱۵۲، ص ۲۴۶.

٥٠. بحار الانوار، ج ٥٢، ص ٣٠٩.
٥١. معجم احاديث الامام المهدي (عليه السلام)، ج ١، ص ٢٣٢، ح ١٤٣.
٥٢. منتخب الاثر، فصل ٦، باب ١١، ح ٤، ص ٥٨١.
٥٣. وسائل الشيعة، ج ٣، ص ٣٤٨.
٥٤. اصول كافي، ج ١، ح ١، ص ٢٢٥.
٥٥. منتخب الاثر، فصل ٧، باب ٧، ح ٢، ص ٥٩٨.
٥٦. بحار الانوار، ج ٥١، ص ٨١.
٥٧. اثبات الهداة، ج ٣، ص ٥٢٤.